

Kern/3496(1-9)

553

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
METHODI PHYSAGOGAE
ADMINICVLIS.

QVAM,
CONSENSV FACVLTATIS MEDICAE
HALENSIS,
PRAESIDE
VIRO PERILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO,
PHILIPPO FRIDERICO MECKEL,
MEDIC. DOCT. ET PROF. PVBL. ORDIN.
REG. BORVSS. A CONSIL. INTIM.
INSTIT. CLINIC. CHIRVVG. DIRECTORE,
VT
GRADVM DOCTORIS MEDICINAE
LEGITIME CAPESSAT
DIE II. APRILIS MDCCC.
PVBLICE DEFENDET,
IOANNES GOTTHARD SCHROEDER,
SVERINO MEGAPOLITANVS.

HALAE,
FORMIS IO. CHRIST. HENDELII.

INSTITUTIO UNIVERSITATIS MEDICAE
DE
METHODO PRAELECTORUM

CONFERENTIA UNIVERSITATIS MEDICAE

TRIBUNUS UNIVERSITATIS MEDICAE

ORDINARIUS UNIVERSITATIS MEDICAE

JOHANNES GOTTFRIED SCHROEDER

HALLE

VERLAG VON BUCHH. HENCKELS

VIRO PERILLVSTRI AC CLARISSIMO,
DOMINO
IOANNI FRIDERICO
DE SCHROEDER,
COLLEGII QVOD RIGAE EST,
ASSESSORI GRAVISSIMO
DYNASTAE HEREDITARIO IN WILCKENHOFF,

PATRVSVO,

PIE COLENDO

HAS DILIGENTIAE SVAE PRIMITIAS
GRATO OB BENEFICIA IN SE COLLATA ANIMO

D. D. D.

A V C T O R
IOANNES GOTTHARD SCROEDER.

VERO PRINCIPALIS AC CLARISSIMO

DOMINO

IOANNI FRIDERICO

DE SCHROEDER

CONSULTI CUM MARE

REPUBLICAE

REPUBLICAE

PATRIS

SIC COLENDO

HAS DIGNITAS

GRATO OB

M. D.

1710

JOHANNES GOTTFRIED SCHROEDER

DE
METHODI PHYSAGOGAE
ADMINICVLIS.

§. I.

Physagogam dicimus methodum, quae, ut spiritus ex inferiore parte facile transmittatur, neque novus iterum gignatur, efficit.

Malumus autem his vocibus vere latinis ac veterum auctoritate firmatis uti, quam barbara illa, *carminativae* methodi. Namque carminari dicebant medii aevi auctores, nimirum Arabum interpretes et Constantinus Africanus fere primus, carminari dicebant flatus, sicut lanæ carminantur, quod spiritus illos in intestinis congelatos crederent adeo tenaces esse, ut acribus calidisque remediis solvi ac dissipari debeant. Quum
ita

itaque nullus ex antiquis auctor, ne ipse quidem Caelius Aurelianus, ea voce carminatorum remediorum utatur, exterminanda penitus erit e latino sermone.

Physagoga autem vocatur haec methodus ex imitatione *Aretaei*, qui τὰ Φύσων ἀργύρα saepius adducit. 1)

Ne ipsa quidem *flatuum* vox hoc sensu in purioris latinitatis auctoribus occurrat: spiritus eos ubique *Celsus* nuncupare solet. 2) Quum tamen nihilominus satis usitatum sit hoc vocabulum, promiscue utamur tum spirituum tum flatuum voce.

Sed mittamus haec grammatica, ad rem ipsam accessuri.

§. 2.

Cuique notum est, spiritus intra intestina in statu penitus naturali fere nunquam colligi, vigore saltem intestinorum statim expelli, si modo eorum ciborum non nimis magna fuerit copia ingesta, e quibus aer flatuum forma evolvi potest.

Eam veritatem ante hos decem annos speciosis satis experimentis evincere studuit

O C K E -

1) Curat. acut. lib. I. c. 1. p. 75. ed. BOERHAAV.

2) Lib. IV. c. 13. p. 176. etc. ed. TARG.

OCKELIUS, 3) etiamfi inficiari nequeat paullo gravius iusto ac confidentius omnem aëris praesentiam in intestinis negatam fuisse. Hinc anonymus auctor in eum animadvertit, licet spirituum aut flatuum formam is aër in statu sano haudquaquam induat, adesse tamen debere ob nimiam eius copiam in variis cibus. 4)

§. 3.

Inquiramus autem iam, qualis indolis sint isti spiritus, qui in praeternaturali statu intra intestina colligantur.

Omnis spiritus ut gignatur, requirit praeter principium quoddam, quod basin deinde spiritus constituit, materiem caloris, cui nubitur illud, cuiusque ope expandi potest. In intestinis adest non parva calorigi sic dicti copia: adsunt praeterea in chymo, faecibus et humoribus intestinalibus bases variae, e quibus spiritus, ope calorigi evolvitur potest. Insignis adest in omnibus cibus copia carbonici, illius nimirum principii, quod vere nos nutrit; adest oxygenes in variis praesertim acidulis et fructibus horaeis; adest hydrogenes in aqua, quam potamus et in plurimis cibus; adest denique azo-

3) GREN'S Journ. der Physik, B. II, S. 185. f.

4) Journ. der Erfind. St. I, S. 88.

azoticum in nitrosis variis et ammoniacis,
praesertim carnibus.

En itaque fontes, quos in extricando
spirituum ortu respicere oportet.

Quominus vero ex iis basibus ope ca-
loris possint flatus ipsi in statu naturali gigni,
impedit maxime perpetua efficacia ac vis
intestinatorum, quae cogit ac compellit con-
tinuo flatus, si qui geniti fuerint, cohibet
etiam ita et chymum et alios intestinatorum
humores, ne evolvi molestique intestinis esse
spiritus possint. Quoties autem labascit is
vigor intestinatorum ac deficit, aut quoties
impeditur, ilico sequuntur eae bases adfinita-
tum chemicarum leges, a materie caloris
expanduntur ac intestina moleste inflant.
Inde manifesto elucet, propiorem flatuum
genitorum causam ubique in sufflamina aut
deficiente intestinatorum vi ac efficacia esse
quaerendam.

§. 4.

Sunt autem potissimum quatuor spiri-
tuum intestinalium species, si ad chemicam
eorum indolem respexeris; *gas carbonicum*
puta, hydrogenes, oxydatum azoticum et
hydrogenes sulfuricum. Prius utrumque
HELMONTIUS iamiam in intestinis adesse
cognovit, 5) tertii et quarti praesentiam in
sto-

5) SPRENGELS. Gesch. der Arznk. Th. IV. S. 362.

Stomacho et intestinis aegrorum variorum tum MITCHILLIUS tum BERTHOLETUS nuperrime non coniectura solummodo consequuti sunt, sed evicerunt etiam argumentis non levibus. 6)

a. Gas *carbonicum* e cibis fere omnibus et potibus evolvi potest, dum vis stomachi ac intestinorum deficit. Maxime tamen elicitur e sic dictis flatulentis, acidulis, fermentationi acidae seu vinosae subiectis.

Quum non insignem passamutationem eum spiritum efficiant, in stomacho potius quam in intestinis evolvitur, id quod HELMONTIUS iam observavit et PRIESTLEYUS 7) confirmavit. GRENIUS quoque experimentis constat, in recens mactatorum vitulorum stomacho gas carbonicum potissimum reperiri. 8) Cuius quidem origo in his animalibus multo facilior est explicatu, si ad praedominantis acidi acetici similis in stomachis vitulorum consilium transtulerimus. 9)

Hinc

6) Journ. der Erfind. St. XX. S. 27.

7) Versuche und Beob. über versch. Gattungen der Luft, Th. III. S. 135.

8) Journ. der Phys. B. II. S. 188.

9) CARMINATI über die Natur des Magenfaßts. S. 79.

Hinc id gas carbonicum in stomacho collectum homines nonnunquam infestat, qui vel acidorum copiam ingurgitaverant, vel flatulentorum aut fermentantium usu peccarunt. Eructant illud, atque, si parca tantummodo eius quantitas per glottidem in arteriam tracheam irrumpat, ilico suffocationis metu corripiuntur, quod respirationem ubique is spiritus offendat.

§. 5.

b. Gas *hydrogenes* s. inflammabile in intestinis variis constat experimentis, quae status accendi posse, ipsosque globos aërostaticos hoc aëre leviori posse impleri docent.

Evolvitur autem is spiritus ex humoribus potius intestinalibus, postquam carbonicum cum chylo secesserit. Tum remanent humores bilioli aut reliquiae ciborum, quibus, suppressa aut deficiente intestinalium vi, evolvi *hydrogenes* specie aëriiformi omnino potest. Quo magis vero eius vis efficacia sufflamnatur aut labascit, eo facilius oritur maior spirituum eorum copia, quippe quum chymus et humores sibi ipsis commissi tanto promptius in fermentationem putridam transire valeant.

§. 6.

e. *Gas oxydatum azoticum* s. gas septi oxydatum tum demum evolvi ac colligi intra intestina videtur, quum putredo iam iam ad altiorem evecta est gradum: namque id azoticum e decomposito ammoniaco corporum putrescentium elicitur. 10)

Id spirituum genus saepius adesse in intestinis efficitur:

a. E porraceo excrementorum ac humorum intestinalium colore: etenim praefino tingere colore aquam et humores aquosos solet gas illud.

β. Ex atro sanguinis et bilis colore vomitu eiectorum, quum oxygenis aditum ad sanguinem is spiritus impediatur, eaque ratione atrum producat colorem.

γ. Ex usu carniū cum acidis frequenti ammoniacum elicitur, dum debiles sunt intestinorum vires: ammoniaco autem decomposito gas azoticum debet originem.

δ. Gas illud nullo peculiari odore praeditum est. Hinc eius praesentiam adsumere licet, ubi pessimis casibus fo-

102

1) GRENZ Chemie, Th. II. §. 2029.

tozem nullum spiritus infra transmissi edunt. Id enim HALLAEUS in mephitide cloacarum nonnunquam observavit, nullo foetore peculiari insignitam esse, sed eum adipisci tum demum, quum per corpora hominum transierit. 11)

§. 7.

De eo spiritu animadvertit MITCHILLIUS, 12) cum aëre atmosphaerico, vitali et nitrico nullam pati mutationem, virulentiam quoque in aëre nullo modo amittere, evolvi autem maxime e rebus vegetabilibus cum animalibus mixtis. Hinc in officinis cerdonum, saponum opificiis, et laniorum rarum esse eum aërem, cum ibi vegetabilia deficiant, e quibus elici possit. Analogon autem esse id gas hemioxydis metallorum, unde miram eius vim corrodentem et virulentam explicare possis. Corrodit enim saepius metalla, quod in peste videmus, ubi chirurgorum ferramenta a putridis ulcerum ichoribus ita arroduntur, quasi acerrimus acor eos affecerit.

§. 8.

d. Denique experientia docuit *gas hydrogenes sulfuratum* in primis viis nonnunquam

11) SCHERF'S Beyträge zum Archiv der med. Polizey. B. II. S. 112.

12) Journ. der Erfind. St. XX. S. 11.

quam evolvi, dum praeprimis, labefactata vi stomachi et intestinorum, vegetabilia copiosa, fermentantia aut ova vetera ingesta fuerunt. Tum enim saepius flatus erumpunt hepaticum foetorem spargentia, quae natro aut kali adsumto ilico absorbentur. Namque KIRWANUS primus observavit, cum his substantiis gas illud hydrogenes sulfuratum connubium inire, 13) cui BERTHOLETUS addidit, hydro-sulfur ex eo connubio prodire, quod acido sulfurico et nitrico iterum destruat. 14)

Quum BERTHOLETO auctore 15) proprietatibus polleat id gas fere omnibus, quas in acidis observamus, egregie inde acerrimam eius vim explicare possumus, quam in ventriculum exercet, unde etiam gastrodynia et cardialgia exponi possunt, quibus eiusmodi homines laborant, qui flatus hydro-sulfuricos edunt.

§. 9.

Hac praemissa chemica flatuum informatione ad causas propiores veniendum est, ut methodus medendi rite iis superstrui possit.

Vul-

13) KIRWAN'S verm. phys. chem. Schriften, Th. III. S. 53. f.

14) SCHERER'S Journ. der Chemie, B. I. St. 4. S. 370. f. 386. f.

15) *Ib.* p. 378.

Vulgatissima est observatio, flatus generari e sufflaminata aut deficiente intestinorum efficacia. Duplex itaque id caussarum priorum genus considerandum est.

a. *Supprimuntur vires intestinorum*

α. Chymi, faecum aliorumque humorum crudorum insigni copia, cui protrudendae ac exterminandae pares non sunt vires. Hinc a nimia ingestorum copia, quae probe digeri nequeunt, oriuntur flatus: hinc alvum compressam ac obstructam fere semper comitantur. Quo itaque difficilius cibus concoquitur, quo diutius in stomacho moratur, eo promptius et copiosius flatus ex eo eliciuntur.

β. Sufflaminantur etiam vires intestinorum coarctatione vel spastica vel organica, qua peristalticus motus impeditur ac regularis intestinorum efficacia in chymum et faeces cohibetur. Hinc exponendi sunt flatus copiosi in morbis spasticis, epilepsia, 16) hygrophobia, 17) hypochondriacis et hysteriis adfectibus. 18) Hinc vulgaris animadversio exponitur, frigus cuti subito

16) ARET. causs. acut. lib. I. c. 5. p. I.

17) SPRENGEL'S Handb. der Pathol. Th. III, §. 573: S. 338. Zweyte Aufl.

18) *Ib.* §. 609. S. 364.

bito admissum sequi plerumque flatuum generationem, maxime in hominibus tenerioribus. Etenim actio frigoris in cutem eas fere semper sequelas producit, quae ex cutaneorum spasmodorum propagatione ad alias partes exponi possunt. Hinc denique mirum non esse potest, si animi adfectus graviore, terror nimirum, spiritibus intra intestina colligendis occasionem praebeant: siquidem adfectus spasticis motibus potissimum nocere solent, quos subito saepius producant.

Coarctantur autem intestina, praeter spasmos, etiam hernia aut organicis tumoribus. Quae quidem causa in flatibus saepius recurrentibus ac e peculiari quodam loco prorumpentibus acculari potest. Qui enim hernia laborant aut scirrho intestinorum, flatibus sunt obnoxii, quoties vel levissimam admittunt causam.

§. 10.

b. *Infirmantur* autem vires *intestinorum*, dum habituales stimuli deficient: i. e. in longa inedia, in atonia ventriculi et intestinorum, quae diuturnos morbos sequitur, in statu illo, qui *νεκρωγία* sequitur.

Atonia intestinorum et infirmitas acquiritur motibus voluntariis deficientibus. Hinc eruditi homines et opifices, qui sedendo mun-

neri-

veribus suis funguntur, flatibus frequentissimis obnoxii sunt. PLATO merito tradit, priscam gentem mortalium, quae Graeciam inhabitaverit, nec flatibus, nec rheumatibus obnoxiam fuisse, quod motibus continuis et laboribus exercitorum intestina semper vigere potuerint. 19)

Infirmas intestinorum potissimum etiam arthritidem comitatur, maxime eam, quae, citra activas versus articulos congestiones, interna viscera infestat. 20) Causa enim prior arthritidis iure quidem in debilitate intestinorum digestionem inservientium quaeritur.

Post graviores morbos, praesertim post sanguinis profluvia copiosa remanet saepius ea intestinorum debilitas ut continuo flatibus generentur, unde observatio illa MORGAGNI de muliere, assiduis vexata post sanguinis profusionem, flatibus, lucem accipit. 21) Hinc etiam tympanites et meteorismus ad exitiosos morbos acutos et diuturnos accedentes exponi possunt.

§. II.

Perlustratis causis, symptomata considerando sunt, a spiritibus intra intestina colle-

19) PLATO politic. lib. III. p. 311. ed. GRYN.

20) SPRENGEL l. c. §. 325. S. 195.

21) De sedib. et caus. morb. ep. XLVII. n. 8.

lectis oriunda. Ex his enim luculenter patebit, quantopere necessaria sit nonnunquam eorum eliminatio, quamque insignem locum haec methodus physagoga in therapia occupet.

Symptomata illa cuique nota, velut anxietas, colici dolores, obstipatio, mala digestio, spasmi et confensu orti dolores ac congestiones aliarum partium adeo multiplicem saepius formam accipiunt, tantopere larvata saepius incedunt, ut Protea veteris fabulae imitentur.

Exponuntur autem illa symptomata, tum ex irritante qualitate spirituum, tum ex elastica eorum indole, qua intestina mirum quantum expandantur. Irritare gas carbonicum, oxygenes azoticum et hydrogenes sulfuricum, ecquis est qui dubitet? Ea irritatio eo gravior est, eoque magis parietes intestinorum irritabiles infestat, quo magis expanditur aër ope calorigi principii, quoque magis huic expansioni infirmata intestina cedunt. Itaque insignia oriuntur incommoda tum ex hac irritatione, tum ex impedito motu peristaltico, quibus sublevandis medicus oportet omnem operam impendere.

§. 12.

Ad ipsam autem curationis rationem veniendum est, quae duplici modo institui

B pot-

potest. Vel enim spiritus ipsos destruere chemi-
cicis reagentibus student, vel causas pro-
piores tollunt, eoque modo generatos fla-
tus propellunt. Prima ratio immediate agere
ac directe, secunda indirecte et mediate di-
citur.

A. *Methodus absorbens.*

Iamdiu usu venit magnesia, maxime
ultra, adversus gastrodyniam ac flatus acidos
intra stomachum collectos. Creditum enim
est, acorem damnari ac coërceri hac terra
posse. Nuper vero LEONHARDI Witteber-
gensis, alia ex causa magnesiam usam con-
tra flatum stomachi commendavit, quod nempe
gas carbonicum promptissime attrahat, sto-
machoque eripiat ea terra. 22)

Verum enim vero quotidiana constat
experientia, licet acidus humor in ventricu-
lo stabulantes terra illa neutros reddere quan-
doque possit, nequaquam tamen eam expe-
dire in eiusmodi calibus, ubi a debili vaso-
rum indole continuo acidi humores secer-
nuntur. Tunc enim magis ad hanc infirmi-
tatem velut causam propiorem consilium
est transferendum. Absorbta quantitate car-
bonici spiritus, ilico novus paratur, neque
tan-

22) De medicamentis ventris flatum absorbentibus.
Witteb. 1784.

tanta ingeri potest magnesia portio, ut ventri reddi ii spiritus possint.

Quodsi praeterea intra intestina ipsa gas carbonicum colligitur, nequaquam sufficiunt vel magnesia usta, vel alia eiusmodi remedia, quippe quae mutationem quamdam semper in stomacho patiuntur, priusquam ad intestina descenderint.

Denique terra illa iusto maiore copia vorata digestionem impedire facile potest, quum adhaereat parietibus stomachi et intestinorum, ac secretionem liquoris gastrici impediatur. 23) Hinc itaque, si HELMONTIO primo auctore, terrea quandoque profunt in acore manifesto stomachi, ab externis maxime causis prodeunte, damnosa tamen sunt, inutilia saltem, in debilitate ventriculi aut spasticis adfectibus, quibus et acor et spiritus carbonici gignuntur. Quae a maioribus ipsius carminativa dicta fuerant, HELMONTIUS spreuit, quod archeo inimica sint, sed nullo modo evicit, terrea sua magis amica huic daemone esse.

§. 13.

Gas hydrogenes intra intestina, maxime crassa, collectum, absorberi dicitur LE-

B 2

ON-

23) TRALLEs terreorum medicamentorum examen rigoros. p. 25.

ONHARDIO maxime carbonibus, ob insignem quam habent adfinitatem cum hydrogene. Egregie vero iam IACOBUS animadvertit²⁴⁾ vario modo mutari carbones in stomacho, priusquam in intestina descendunt, neque posse hydrogenes absorbere, nisi aëris expertes fuerint. Quod quum fieri nequeat, si modo vulgari exhibentur, superfluum esse eorum usum. Addo his, noxium etiam esse, quum tanta ingeri debeat pulveris huius copia, quanta insignis spirituum continuo exhalatorum moles requirit: id quod sine manifesta noxa fieri nequit.

Multo maius detrimentum manebit ex aquae calcis intempestivo usu aut spiritus falis ammoniaci in flatibus iis, quos carbonicos spiritus esse suspicaberis. Siquidem maxime irritantia haec remedia insigniter laedent stomachi et intestinorum parietes irritabiles, easque producent, larga praepriis manu ingesta, irritationes, ut vel inflammatio vel spastica et incurabilis secutura sit constrictio intestinorum. Etiam si igitur a LEONHARDIO et KECKIO²⁵⁾ commendata fuerint eiusmodi remedia, tantum abest ut proficiant, ut potius summe noxia sint.

§. 14.

24) Diff. curationem flatuum exhibens, p. 24. (Hal. 1790.)

25) Abhandlungen aus der prakt. und gerichtl. Arzneywiss. S. 40.

§. 14.

Gas oxydatum azoticum creditur ab alcalinis quoque, a calce et terreis absorberi et destrui. Hinc et MITCHILLIUS²⁶⁾ et SALTENSTALLIUS²⁷⁾ ea remedia magnopere commendant erga quoscunque adfectus a flatibus derivandos. Quin ipse MITCHILLIUS non erubescit, totam sanitatis rem verbo alcalinae indolis complecti atque acori adiudicare plerosque morbos, quibus genus humanum corripitur. Acidum autem illud credit azotico nuptum *gas* illud *septi* constituere, quod, tanquam miasma, et pestilentes et alios multos morbos producat.

En itaque restitutam chemiatriam praeteriti saeculi, cuius commenta ipsis quidem verbis iterum in medicina proferuntur! Utinam autem damna ea ac summa detrimenta, quae attulit ea theoria, a nostris temporibus aliena essent! Nonne enim et SYLVIUS²⁸⁾ et BONTEKOEUS²⁹⁾ et qui hos exceperunt, ab acido plerosque morbos derivarunt? Nonne eo nomine terreorum et alcalinorum usum damnosum introduxerunt? O temporum nostrorum futilitatem et ignoran-

26) SCHERER's Journ. der Chemie, Th. III. S. 125.

27) Annales de chimie, tom. XXII. p. 96.

28) SPRENGEL's Gesch. der Arzneyk. Th. IV. S. 393.

29) *Ib.* p. 443.

rantiam deridendam, quae, nondum edocta priorum saeculorum experientia, in pristinam iterum illabitur barbariem!

§. 15.

Gas hydrogenes sulfuratum acido sulfurico et nitrico decomponitur.³⁰⁾ Hinc alienum non esse putaveris, si vel flores sulfuris, vel nitrum pauxilla dosi ibi ingesseris, ubi id spiritus genus adesse e hepatico foetore flatuum cognoveris. Attamen et hic monenda sunt ea, quae iam ante observavi, eiusmodi nimirum remedia pura nunquam descendere ad locum eum posse, ubi spiritus colliguntur, neque novorum spirituum generationem impedire, quae tanto saepius impetu sit, ut globum fere aërostaticum possis quandoque ea copia implere, quam aeger vel uno nychthemero et eructat et per inferiorem partem transmittit. Hinc haudquam iis remediis status curandi sunt, quae chemico modo spiritus absorbere possunt, sed ad causas potissimum propiores veniendum est, quibus sublatis ipsi adfectus a flatibus orti silebunt.

§. 16.

Externa etiam suadentur remedia, quibus flatuum moles mechanico modo extrahi possit. Machinam eo sine REICHIUS Erlangen-

³⁰⁾ BERTHOLET I. c.

gensis commendavit, quae, syringi similis, ano indita, flatuum copiam extrahere possit. Vulgarem quoque machinam, qua alvus eluitur, posse adhiberi idem perhibet, dummodo embolum lente retraxeris, si apicem syringis ano immiseris, extractae autem syringis embolum ita protruseris, ut aër exprimi possit 31). Simili modo THILENIUS in fluxu coeliaco syringis ope flatus expulit. 32)

Ea machina omnino in herniis incarceratis usurpari potest, ubi semel simulque flatus extrahendi sunt. Quodsi vero a suppressis aut infirmatis intestinorum viribus spirituum copia gignitur, haec machina inutiliter applicabitur, quippe quae ad tempus tantummodo eos egerit flatus, qui intra crassorum intestinorum sinem collecti sunt. Neque tamen aliquid proderit, ubi paullo altius flatus adsunt, constricto infra tubo intestinali,

B. *Methodus organica.*

§. 17.

Organico modo agere remedia ea arbitrator, quae neque chemicas neque mechanicas vires exerunt, quae saltem e legibus physicis etiamnum explicari nequeunt, sed quae in vires solidarum partium agunt, easque in statum naturalem restitunt.

Quod-

31) Journ. dez Erfind. St. X. S. 96.

32) THILENIUS medic. Bermerk. S. 118.

Quodsi supra (§. 9.) monitum fuerit, flatus omnes a suppressis aut infirmatis intestinorum viribus organicis et vitalibus ortum ducere, cum ratione congruit ea curatio, quae vel suppressas vires a materie sufflaminante liberat, vel infirmas eas ad maiorem et regularem cogit actionem.

a. Suppressis itaque intestinorum viribus causa suppressans est indaganda et removenda.

α. Sordium copia ingens si cognoscitur, iis remediis est educenda, quae leniter alvum moliantur, admixtis iis, quae simul spasmos sedare et roburare intestina possunt. Confert itaque cremor tartari cum flavedine corticis aurantium, cum floribus chamomillae: confert extractum rhei in aqua menthae piperitae solutum: expedit sal ipse Sedlizenis in infuso florum chamomillae solutus.

Maxime vero prosunt clysmata, quibus sordes in tubo intestinali fermentantes optime et leniter egeruntur. Si vero alvus elici ob spasmos intestinum rectum constringentes nequit, commoda sunt olea clysmati admixta, quibus constrictae partes promptissime emolliri solent.

§. 18.

β. Herniae constrictioni obviam est eundem. Fit id suctis et mechanicis et internis remediis.

γ. Spasmi eorumque caussae tolluntur.

Quum saepius frigus cuti admissum flatus producere soleat, extricata hac causa studendum est ut cutis iterum molliatur, ac in pristinum functionis statum restituatur. Fit id optime parvis dosibus ipecacuanhae aut antimonialium cum opio iunctorum: spiritu Mindereri: infuso theiformi florum chamomillae ac sambuci.

Quodsi vero spasmi soli in hystericis aliisque nervosis adfectibus flatus generarunt, in id impendenda est opera ut sedetur nimia irritabilitas, actionesque irregulares mitigentur. Fit id et balneis tepidis, et interno liquoris anodyni mineralis aut aliarum naphtharum usu, usu deinde valerianae et asae foetidae. Narcotica autem pura, aut opium in eo casu adhiberi idoneum non est, quum ea ventriculum et intestina infirmare soleant et alvum comprimere. Iungenda igitur sunt et alia sedantia roborantibus, ne infirmitas intestinorum consequatur.

b. Quodsi vero vires intestinorum in diuturno statu adeo labefactatae sunt, ut continuo novi spiritus intra intestina colligantur, prae aliis eligenda sunt remedia, quae vires suscitare ac firmare valent.

Nonnunquam vero etiam irritantia ipsa, quae solas actiones magis intendunt, suadentur, quae omnino etiam profecerunt, dummodo vera adest laxitas et debilitas intestinorum, e. g. in arthriticis adfectibus, ubi flatu satis vulgares, imo pernicaces esse solent. Arbitror autem id melius fieri externis irritantibus quam internis.

Inter externa remedia stimulantia, quae contra flatu ab inertia diuturna intestinorum ortos commendantur, laudem summam in Oriente acquisivit moxa, seu stupa e foliis teneris Artemisiae vulgaris, exsiccatis et deinde pistillo contulis parata. Ea in Iaponia et Chinae imperio adversus arthriticos fere omnes adfectus, praesertim vero contra colicos dolores et flatuum copiam commendatur. 33) Quum autem misera theoria illius gentis omnes fere morbos a spiritibus aut ventis derivet, nimis inde vulgaris usus moxae oritur, qui

33) HALLMANN de moxae usu in THUNBERG diss. botanic. vol. I. p. 170.

qui longe lateque per Iaponiam et Chinam
dominatur.

Alia etiam irritantia externa in nostris
regionibus usurpantur, maxime cantharidum
tinctura, ipsaque emplastra vesicatoria. Haec
utilia in rhachialgia ad flatus arcendos **BA-**
KERUS invenit. 34) Simili modo **TORBESIUS**
in ileo flatulento, ubi omnia alia remedia
incassum adhibita fuerant, emplastrum vesi-
catorium utiliter imposuit, quo facto statim
dolores filuerunt. 35)

Vulgaris deinde usus est aquae frigidae
in flatibus, qui herniam incarceratam comi-
tantur. Post **HEISTERUM** et **GOURSAN-**
DUM fere omnes auctores illam commendant,
ut spasmus in loco constricto tollantur et ato-
nia intestinorum curetur. 36)

Cucurbitas ficas eodem sine veteres
praedicare solebant. **CAELIUS AURELIA-**
NUS easdem adversus colicos dolores cum
flatibus continuis laudat. 37) Sic **ARETAEUS**
cucurbitas in ileo toti abdomini et ipsi dorso
imponi cum fructu perhibet. 38) Cur itaque
non

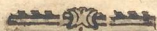
34) **RICHTERS** chirurg. Biblioth. B. IX. §. 438.

35) Medic. Commentar. von Edinb. B. IX. St. I. S. 825

36) Mém. de l'acad. de chirurg. vol. V. p. 135.

37) Acut. lib. III. c. 17. p. 239.

38) Curat. acut. lib. II. c. 5. p. 106.

nostris temporibus deserta sit haec curatio, nescio.

§. 20.

Quae proprie dicuntur carminativa, fere ea sunt, quae roborant intestina ac vires earum augment. Hinc exhibentur potissimum, ubi vires intestinorum vere labefactatae sunt, neque adhibenda sunt, si spasmi vehementiores tubum intestinale constringunt.

His accenseo

a. *Flores chamomillae*, egregium remedium, quod leniter roborat, absque stimulo valentiori, sedat simul, et regulares motus intestinorum producit. Inter alia physagoga fere primum locum meretur, cum hypochondriaci homines aut hystericae mulieres flatibus vexantur, cum colici dolores cum flatibus a frigore admissis oriuntur. „Antidotum, inquit BAGLIVIVS, 39) „colicae est chamomilla, a quacunque „demum causa oriatur.“ HAENIVS refert observationem felicissimae curationis, quam in ileo pertinacissimo solo infuso florum chamomillae, cui millefolium admixtum fuerat, perfecit. 40) MELLINVS commendat mixtionem e floribus chamomillae et summitatibus millefolii, aequali por-

39) Praxis med. lib. I. p. 100.

40) Heilungsmethode, B. I. S. 278.

portione, cum parva feminum foeniculi
quantitate in flatibus hysteriis et colicis
doloribus. 41)

§. 21.

b. Summitates *millefolii* a FRIDERICO
HOFFMANNO in monographia maxime
praedicatur adversus colicos dolores et fla-
tulentos adfectus, praesertim qui cum hy-
pochondriaci aut hysteria si coniunguntur. 42)
Potest autem exhiberi vel infusum aquo-
sum, vel extractum in aqua menthae pi-
peritae solutum, addita naphtha vitrioli
aut liquore anodyno minerali. De viro
quadragenario refert MELLINUS, qui con-
tinuis digestionis molestiis vexatus, iis tan-
dem liberatus fuerit, postquam quovis
mane pauca vascula infusi theiformis sum-
mitatum millefolii biberit. 43) Maxime
vero proficuum est id remedium, dum le-
niter eccoprotica simul usurpantur, ne or-
gasmum nimium producas ac congestiones.

§. 22.

c. *Ari radix* omnium consensu fortiter ir-
ritat et firmat stomachi et intestinorum vi-
res; calefacit simul ob resinosas partes,
quas continet. Hinc phlegmaticis homini-
bus,

41) Prakt. Mat. medic. S. 98.

42) Diff. de Millefolio in Opusc. med. p. 341.

43) l. c. p. 101.

bus, qui diuturnis flatibus et colicis doloribus vexantur, maxime confert. Sed necesse est, cum alvum lenientibus aut sedantibus illud remedium iungas, sicut *Medicus* cum cremore tartari et magnesia id miscuit.

d. *Calamus aromaticus* saccharo confectus vulgari satis usu venit in digestionis vitii et flatuum copiosa generatione, a debilitate intestinorum pendente. Et medici ipsi praedicare id remedium debent et suadere, si diuturna adfuerit laxitas tanquam caussa flatuum.

e. Simili plane vulgatissimo usu invaluerunt semina *cari* s. cumini nostratis. Ea, velut diaetetica remedia, mire saepius profunt, ubi medicamenta, ob fortiores stimulos, metuimus.

f. Semina *foeniculi* vel per se cibis aut potibus aut infusis theiformibus cum seminibus cari addita, vel in confectionibus aut ut elaeosaccharum adhibita aliisque admixta remediis egregie flatus proliciunt, neque tamen iusto vehementius stimulare solent. Iis aegris, qui nimia irritabilitate laborant, elaeosaccharum foeniculi cum extracto chamomillae aut cremore tartari iunctum commodissime exhibetur.

g. Semina *anisi* a *Dioscoridis* inde temporibus adversus flatum laudantur: solamen intestinorum eadem appellare solebat HELMONTIUS. Admiscentur semina aliis pulveribus, vel etiam infusis theiformibus. Praeterea commode oleum destillatum saccharo exceptum exhibetur, quod quanta saepius et in inveteratis colicis flatulentis producat emolumenta, testatur SWIETENIUS;

§. 28.

h. *Phellandrii aquatici* semina et a veteribus et a recentioribus insigniter laudantur in flatulentis colicis doloribus. Praeprimis vero LANGIUS in malo hysterico et hypochondriaco efficaciter expellere flatum sursum et deorsum testatur. 44) Per Saxoniam inferiorem a plebe exhibentur tanquam domesticum remedium, pani butyro illito inspersum.

i. Grana *cardamomi maioris* et *minoris* (*Zingiber Meleguatta* et *Zingiber minus* GÄRTNER. 45)) et diaeteticis sine saccharo condita et in tinctura rhei dulci aut cum aliis stomachicis mixta egregium usum praestant ad flatum pellendos et robur stomacho addendum.

k.

44) LANGE vom Wasserfenchel, S. 25. (8. Braunsch. 1771.)

45) De fructib. et semin. plant. vol. I. p. 34. f.

k. Oleum *Cayaput* s. *Melaleucæ Leucadendri* saccharo exceptum eximiam vim habet in spasmodicis sedandis et digestionem firmandam. Maxime itaque commendandum est in colicis doloribus flatulentis, in spasticis affectibus, qui flatus, tanquam causam moventem agnoscunt, et in promovendo regulari humorum circuitu, cuius usus clarissimus testis est ACRELIUS. 46)

§. 24.

l. *Cortex aurantium* tum pulvere sumtus, tum vino infusus iamdiu velut summum adniculum adversus colicos dolores cum flatibus iunctos praedicatus est. FR. HOFFMANNUS et HEISTERUS summis laudibus id remedium extulerunt, cum stomachica sua et aromatica vi praeprimis agere videatur. Saccharo conditus cortex domestico usu vulgari invaluit.

m. *Mentham piperitam* ultimo loco nominamus, licet ultimam dignitatem haudquamquam habeat. Praestantissimum potius est remedium, herba cui aqua infunditur, in debilitate stomachi et iis molestiis, qui flatus comitantur. 47)

46) THUNBERG *diff. botan.* vol. I. p. 228.

47) KNIGGE *diff. de mentha piperitide*, 4. Erl. 1780.

T H E S E S.

I.

Laxantia in stadio exsiccationis variolarum non tanquam mere evacuantia, sed velut irritamenta cutaneo substituta, profunt.

II.

Febris sic dicta puerperarum semper cum peritonitide est coniuncta.

III.

Practica s. d. Anatomia diligenter et a tirone et a medico exerceri debet.

IV.

Utero aequè ac cordi, ventriculo, et vesicæ urinariæ, musculosa est structura.

V.

Depressio cataractæ nonnullis in casibus extractioni est præferenda.

VI.

Diagnosîs hydrothoracis est dubia.

THE HISTORY

of the ...
...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

18
A

1018
PICA

T H E S E S.

I. Regeneratio nervorum evicta est.

II. Materia animalis. quo rarius aggregatur. eo

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICAE
DE
METHODI PHYSAGOGAE
ADMINICVLIS.

QVAM,
CONSENSV FACVLTATIS MEDICAE
H A L E N S I S,
PRAESIDE
VIRO PERILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO,
PHILIPPO FRIDERICO MECKEL,
MEDIC. DOCT. ET PROF. PVBL. ORDIN.
REG. BORVSS. A CONSIL. INTIM.
INSTIT. CLINIC. CHIRVVG. DIRECTORE,
VT
GRADVM DOCTORIS MEDICINAE
LEGITIME CAPESSAT
DIE II. APRILIS MDCCC.
PVBLICE DEFENDET,
IOANNES GOTTHARD SCHROEDER,
SVERINO MEGAPOLITANVS.

HALAE,

FORMIS IO. CHRIST. HENDELII.

